

Sotilasvalan esivaiktaoppi kumpuaa luterilaisuudesta, Niko Huttunen kertoo.

Luterilaisen Suomen on aika tunnustaa väriä

Suomi on maallistunut eikä luterilaisuus vaikuta muutoin kuin joissain perinteisissä juhlahetkissä. Tämä on virhekäsitys. Väitän, että Suomi on luterilaisempi kuin mitä moni uskaltaa myöntää.

Uskonto on muutakin kuin J-sanoja. Virhekäsitys maallistuneesta Suomesta perustuu väärään käsitykseen uskonnon luonteesta. Niin sanotun sekulaarin yhteiskunnan ihanteessa uskonto on erotettu muusta elämänpäästä erilleen. Mielikuva on se, että uskontoa harjoitetaan jossakin erillisessä kulttitilassa tai kotona, mutta näiden ulkopuolella uskonnolla ei olisi mitään roolia.

Näkemyksen omituisuuden ymmärtää jokainen, joka on lukenut kymmenen käskyä. Niiden noudattaminen ei lakkaa – tai ei ainakaan pitäisi lakata kirkon ja kodin kynnyksellä. Uskonto ulottuu koko elämään.

Suvivirsikiistojen jäljiltä jopa eduskunnan apulaisoikeusasiamies **Jussi Pajujoja** on joutunut analysoimaan suvirren kaksi ensimmäistä säkeistöä. Vuonna 2013 antamassaan ratkaisussa hän katsoi, ettei säkeistöjä voi pitää korostuneen uskonnollisena. Perusteeksi nostetaan seuraava havainto: ”Sana Jumala kyllä mainitaan, mutta vain kerran.”

Uskonto tyypistyy siis J-sanaan, jonka voi tässä tilanteessa kerran päästää suustaan. Säkeistöjen ilmaisema ilo ja kiitollisuus luomakunnan kukoistuksesta ei siis olisi uskonnollista. **Beethovenin** ”Jumalan kunnia luonnossa” taitaa olla väärinkäsitystä.

USKONNOTON VAIHTOEHTO LUTERILAISELLA ESIVALTAOPILLA

J-sanaan tuijottaminen näkyy sotilasvalan ja -vakuutuksen sanamuodoissa, mutta huomiotta jää kaikki muu uskontoperäinen aines.

Sotilasvala annetaan ”kaikkivaltiaan ja kaikkietävän Jumalan edessä”, sotilasvakuutus ”kunniani ja omantuntoni kautta”. Valtiovalta katsoo uskonnottoman vaihtoehdon toteutuvan, kun siinä ei mainita

J-sanaa. Muuten pitkä teksti on valassa ja vakuutuksessa yhtenevä.

Valassa ja vakuutuksessa varusmies sioutuu puolustamaan laillista esivaltaa. Esivalta on pettämättömästi uskonnollinen käsite. Olennainen raamatunkohta on Room. 13:1–7, johon erityisesti luterilaiset ovat toistuvasti vedonneet.

Esivaltaoppi on kulkenut katekismuksissa ja se oli ainoa yhteiskuntaoppi, jota suomalaiset vuosisatojen ajan saivat. Sotilasvala ja -vakuutus eivät sattumalta velvoita asevelvollisia puolustamaan esivaltaa.

On jotenkin surkuhupaisaa, että uskonnottomana tarjoiltu sotilasvakuutus on näin vahvasti luterilaisen esivaltaopin leimaama. Kirsikkana kakussa on vain vakuutuksessa oleva omatunto-käsite. Sehän on Uudesta testamentista levinnyt kirkon kautta yleiseen tietoisuuteen.

Sotilasvakuutuksesta voi päätellä, että suomalainen uskonnottomuuskin on luterilaista.

LUTERILAINEN KUTSUMUSETIIKKA

Sotilasvakuutus ei ole yksittäistapaus. Kirkon tutkimuskeskus julkaisi viime vuoden lopulla tutkimuksen *Osallistuva luterilaisuus*. Tutkimus osoittaa vakuuttavasti, miten syvällisesti luterilaisuus muovaa suomalaista arvomaailmaa. Nostan esimerkiksi työn etiikan.

Populaarien hokemien mukaan luterilaisuus edellyttää raskasta ja harmaata puurtamista. Tämä on väärinkäsitys. Työ on Jumalalta saatu kutsumus. Kutsumuskäsitteen **Luther** löysi **Paavalilta** (1. Kor. 7:20) ja käänsi sen sanalla *Beruf*, joka nyky-saksassa tarkoittaa ammattia.

Kutsumus kuvaa ihmisen sisäistä taipumusta ja lahjaa tehdä jotakin yhteiseksi hyväksi. Työllä on siis muikin tarkoitus kuin elannon hankkiminen. Kutsumus-ulottu-

vuus on suomalaisilla erittäin vahva. *Osallistuva luterilaisuus* toteaa:

”Huomionarvoista on, että yli kolmelle neljälle oli tärkeää, että he voivat työsääntä auttaa ja palvella muita ihmisiä. Lisäksi lähes puolet piti tärkeänä, että työ on kutsumustehtävä ja vähän harvemmalle oli tärkeää, että työstä sai elämäntehtävän, jolle pystyi omistautumaan. Nämä työhön liitetyt arvot viittaavat selkeästi luterilaiseen näkemykseen työn merkityksestä.”

Luterilaisuuden läpilyövä vaikutus työn etiikkaan on esimerkki siitä, miten uskonto vaikuttaa laajalti. Sen tyypistäminen J-sanoiksi on perusteellinen väärinymmärrys.

EDUSKUNTA KIISTELEE LÄHIMMÄISENRAKKAUDESTA

Eduskunta keskustelee joka vuosi seuraavan vuoden valtionbudjetista. Vuonna 2009 silloinen valtionvarainministeri **Jyrki Katainen** totesi esittelypuheenvuorossaan: ”Työttömyyden kasvaessa me tarvitsemme myös entistä enemmän lähimmäisenrakkautta. Ei riitä, että kunta tai valtio tekee parhaansa.”

Lähimmäisenrakkautta on kristillisen etiikan ydinkäsitteitä eikä sattumalta. Tiivistäähän **Jeesus** ja Paavali siihen koko etiikan (esim. Matt. 19:37–39, Gal. 5:14). Luterilaisuus tulkitsee tämän niin, että yleisen ymmärryksensä avulla on etsittävä lähimmäisen parasta. Jos etiikassa käytetään raamatunlauseita, niitä tulee tulkita ja valita lähimmäisenrakkautta (ja kultaisen säännön) valossa.

Kataisen esittelypuheenvuoroa seurannut keskustelu oli poleeminen, mutta kukaan ei kyseenalaistanut lähimmäisenrakkautta. Vain sen oikeasta tulkinnasta kiisteltiin.

Oikeisto ja vasemmisto olivat yksimielisiä siitä, että lähimmäisenrakkautta toteutuu sekä julkisen vallan että yksityisen aloit-

Niko Huttunen sanoo, että Suomessa luterilaisuus on syvällä kulttuurissa ja yhteiskunnan arvoissa.

teellisuuden kautta. Vasemmisto kuitenkin korosti julkisen vallan roolia enemmän kuin oikeisto ja vaati lähimmäisenrakkautteen vedoten enemmän varoja.

Eero Heinäluoma luki suoraan Raamatusta kaksi jaetta (Jaak. 2:14–15). Heinäluoma oli selvästi tietoinen, mitä hän lainaa. Luetut sanat havainnollistavat edellä esitettyä lähimmäisenrakkautta käskyä (Jaak. 2:8). Kyse ei siis ollut satunnaisesta raamatunkohdasta.

Eduskunnan keskustelu oli kuin luterilaisuuden käsikirjasta.

LUTERILAISUUDESTA EETTISEN KESKUSTELUN ANKKURI

”Klassikkoteoksessaan *Hyveiden jäljillä* moraalifilosofi **Alasdair MacIntyre** katsoo, että arvokeskusteluille on ominaista kaotisuus. Hänen mielestään moraalikeskustelun ongelmana se johtuu abstraktista historiatuudesta.”

MacIntyren mukaan keskustelu ja konkreettiset päätökset tapahtuvat aina jossain yhteisössä ja traditiossa: ”Olen siis pitkälti sitä, mitä olen perintönä saanut. Tuo menneisyys on nyt läsnä nykyisyydessäni. Löydän itseni osana jotakin historiaa. Yleisesti ottaen tämä tarkoittaa sitä, että vien eteenpäin jotakin perinnettä, pidinpä siitä tai en ja tiedostinpa sitä tai en.”

”MacIntyren esittää, että elävä traditio muodostuu jatkuvasta argumentoivasta kiistelystä”. Erona kaoottisille keskusteluille on se, että perinne antaa kiistelyle yhteisen pohjan. Eduskuntakeskustelu valtion budjetista oli malliesimerkki juuri tästä.

Suomessa luterilaisuus ei ole vain kirkollinen vaan myös kulttuurinen asia. Kyse on suunnilleen siitä, miten kirjoituksessaan *Miksi en ole kristitty* filosofi **Bertrand Russell** myöntää, että maantieteellisessä mielessä hän on kristitty. Suomessa ateisti on luterilainen ateisti.

MacIntyre teki sen oleellisen havainnon, että eettinen keskustelu jää käsittämättömäksi, mikäli se irrotetaan sen omasta vakaumuksellisesta juurestaan. Siksi J-sanojen siivoaminen julkisen vallan toiminnasta on kummallista peittelyä.

Ketään ei voi eikä saa painostaa uskonnonharjoitukseen, mutta uskontoallergias-ta on aika päästä eroon. Kaikki päätökset perustuvat johonkin arvoihin eikä neutraalia ratkaisua ole olemassa. ”Suomalaisen yhteiskunnan tulisi tunnustaa olevansa arvoiltaan sitä, mitä se on: luterilainen.”

Niko Huttunen

Kirjoittaja on teologian tohtori ja Uuden testamentin eksegetiikan eli selitysoopin dosentti, joka toimii tutkijana Helsingin yliopistossa.